

чому залежить від швидкості, повноти і якості виявлення і дослідження слідів її застосування на гільзах, які відображають обставини кримінального правопорушення, а також використання отриманої інформації для пошуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

Список використаних джерел

1. Шепітько В.Ю. Криміналістика / За ред. В.Ю. Шепітька. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре». 2004. 728 с.
2. Мельник Р.В., Голдинський І.А., Гамера В.А. Судова балістика: класифікація та сліди вогнепальної зброї, огляд вогнепальної зброї. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 131-134.
3. Сенченко Н.М., Пророченко В.В. Криміналістичне дослідження слідів пострілу та їх значення у розкритті кримінальних правопорушень. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 5. С. 395-398.

Ромащенко К. Ю., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група ПД-201
Науковий керівник – **Козинець О. Г.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

НОРМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗА РУСЬКОЮ ПРАВДОЮ

Руська Правда (давн. рус. - Правда Руська) – найдавніша пам'ятка права часів Київської Русі. Це декілька збірок, які містять норми кримінального, спадкового, звичасового, цивільного права, а також закони та судові рішення, що регулювали давні галузі суспільних відносин на Русі.

Метою дослідження є норми кримінального права за Руською Правдою, а також поглиблене ознайомлення з поняттям та видами злочинів, системою покарань у давньоруські часи.

Руська Правда роз'яснює не тільки як встановлювалося право, а те, що вона є першою кодифікованою збіркою юридичних норм давньоруського суспільства.

Звернемося до норм кримінального права. У часи, які розглядаються, поступово з'являються окремі елементи кримінального права, також виникає поняття злочину. Тому й не дивно, що «Руська Правда» є однією з головних збірок в юридичній історії минулого, вона містить велику кількість статей, які демонструють високий рівень розвитку кримінального регулювання [1, с. 40]. У цій пам'ятці злочини називають «образою», тобто розуміють різне правопорушення в шкоду суспільному ладу, яке виявляється безпосередньо у нанесенні потерпілому фізичної, моральної та матеріальної шкоди.

Об'єктами злочинного процесу була влада князя, феодала, майно, звичаї, також і влада. Об'єктивна сторона злочину не прозора виражена, тому відомі лише дві стадії вчинення злочинного діяння: замах на злочин і закінчений злочин. Суб'єктами злочину могли бути всі вільні – феодали, городяни, селяни, окрім челяді та холопів, тому що вони несли іншу відповідальність. Тобто за раба, перед князівським судом, був відповідальний його хазяїн [2, с. 33-34].

Заподіяння шкоди на Русі називалось обідою або кривдою. Спочатку правопорушення розглядалось як приватна справа. Пізніше стало розглядатися як порушення публічного порядку. Це привело до появи 2 складових у покаранні, а саме, одна частина – відшкодування шкоди, заподіяної особі та друга частина – була за порушення порядку на користь держави [3, с. 92].

«Руська Правда» має декілька різновидів злочинного діяння. А саме злочини поділялися на такі види:

1. Злочини проти особи (навмисне чи ненавмисне вбивство, завдання тілесних пошкоджень, злочин проти честі особи, убивство, побиття). Особливим небезпечним злочином проти особи було вбивство, якому присвячено багато статей та покарання за вчинене.

2. Майнові злочини (розбій, крадіжка «тятьба», пошкодження, привласнення чужих речей). Суворо каралося, також, крадіжка коня, тому що серед людей Русі панувала прикмета, що хороший кінь споріднюється душею зі своїм господарем і це означало, що крадіжка коня, позбавляло хазяїна частини душі [4, с. 67]. Також за підпалом житлових чи не житлових домівок, передбачалась найвища міра покарання – потік за пограбування. Велика увага в «Руській Правді» приділялася захисту майна князівської дружини. Посягання на її власність, каралось досить суворо: «аще поиметь кто чужь конь, любое оружие, либо порт, а познает в своем мире, то взяти ему свое, а 3 гривне за обиду» (ст. 13 Короткої Редакції) [5, с. 77].

3. Злочини проти сім'ї та моралі (перелюбство, нанесення побоїв родичам, викрадення нареченої, звалтування). У «світському праві» Київської Русі не було норм, котрі охороняли сімейні відносини і норми моралі від злочину. Тільки такі злочини передбачались в церковних статутах Ярослава і Володимира [5, с. 77].

4. Злочини проти церкви та християнської моралі (церковна тятьба, віровідступництво, введення до церкви тварин, розриття могил, чародійство, знищення хрестів). Покарання проти церковного багатства, передбачалося церковними статутами, після рішення церковних судів, злочинці були відправленні під жорсткі покарання.

5. Злочини проти князівської влади (повстання, перехід на сторону ворога, зрада). Злочином котрий був неприпустимим, вважалася зрада князя, оскільки відносини між князями засновані на договорах сюзеренітету – васалітету. Порушення договору – порушення вірності [5, с.77].

У давньоруській державі, метою покарання було започатковане відшкодування збитків від заподіяної шкоди. Тобто, найчастішою формою покарання були штрафи. Покарання були не суворими. На початку розквіту, Русь не знала смертної кари, як покарання. Найдавнішим інститутом покарання була помста [3, с. 93]. Зокрема, була кровна помста, яка часом була замінена на грошову віру. Найвищою мірою покарання зазначались потік і пограбування, тобто вигнання з общини, конфіскація майна злочинця, котрий пізніше зі своєю родиною ставали холопами. Поширеними були грошові покарання (віра та продаж), збирались вони на користь князя. Віру призначали за вбивство, котра становила собою 40 грн., а продаж від 3 до 12 гривень, за інші злочини. Започаткована, також, дика віра, стягувалась не з однієї особи, а з общини (верві), коли на її території знаходили вбитого, а вбивцю покривала община. Штраф платили родині убитого (головництво) і потерпілі від образи (урок) [5, с.78-80].

Отже, «Руська Правда» зробила значний вплив на розвиток давньоруського права, свідчить про високий рівень давньої правової свідомості, є основним джерелом осягнення суспільного ладу, права і самої держави Русі. Також, вважається дуже важливою пам'яткою давньоруського права, оскільки містить не тільки норми звичаєвого права, але й «устави княжі». Кримінальне право в Київській Русі, за «Руською Правдою» мало достатньо високий рівень розвитку, що впливало на боротьбу зі злочинністю та свідчило про розвиток права.

Список використаних джерел

1. Історія держави і права України. Підручник. У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й.Рогожина, В.Д. Гончаренка. Том 1. К.: «Ін Юре», 2003. 656 с.

2. Історія держави і права України. Навчальний посібник / В.М. Калашніков, Г.Г. Кривчик, К.А. Марков; за ред. В.М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 256с.
 3. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. 616 с.
 4. Бочарніков Д. М. Грушевський про історію створення та кримінальне право «Руської Правди». *Право України*. 1996. № 11. С.65-70.
 5. Іванов В. М. Історія держави і права України: Навч. посіб. В 2 – х ч. К.: МАУП, 2002. Ч. I . 264 с.
-

Сидоренко Є. В., к.ю.н, завідувач кафедри «Правознавства»
*Чернігівський інститут імені Героїв Крут ПАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом» (м. Чернігів, Україна)*

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ТА ДОКТРИНАЛЬНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ"

З моменту проголошення України незалежною та прийняття основного закону держави Конституції, основним завданням нашої держави стало захист прав та інтересів особи. Так, Конституційний принцип - забезпечення природного права людини на життя і здоров'я посів чи не основне місце в царині державних гарантій. Держава гарантує, що основною соціальною цінністю в суспільстві є людина, а точніше її здоров'я, життя, честь і гідність. Забезпечуючи виконання зазначеного основного принципу, на державу покладено виконання завдання здійснення захисту суспільства від протиправних посягань на життя та здоров'я особи. Основним засобом реалізації зазначеного завдання держави є розробка і застосування ефективних способів і засобів, які спрямованні на охорону життя і здоров'я особи, а також ті, що сприяють протидії злочинів в цій сфері. Так, Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить норми, що встановлює правове регулювання встановленої проблематики - злочини проти життя і здоров'я особи, а зокрема умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, а також умисне вбивство і вбивство через необережність. Аналізуючи статистику, яку надає Генеральна прокуратура України більша частина злочинів стосується саме нанесення шкоди здоров'ю особи.

Кримінальний кодекс України чітко встановлює визначення умисного тяжкого тілесного ушкодження, під яким розуміється умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя – ч. 1 ст. 121 КК України [1].

До ознак тяжкого тілесного ушкодження належать:

- а) небезпека для життя;
- б) втрата будь-якого органу або втрата органом його функцій;
- в) душевна хвороба;
- г) розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш ніж на одну третину;
- д) переривання вагітності;
- е) невиправне знівечення обличчя [2].

До тяжких тілесних ушкоджень також відноситься таке ушкодження, яке призвело до втрати органу, або частини органу, або до втрати його функції. Тілесне ушкодження є